

ασφάλειας όταν ήταν με τους ομοίους του. Κρατιότανε κι από δυό - τρεις ακόμα ανθρώπους που καταλάβαινε ότι δεν τον κοιτούσαν με μισό μάτι. Ντόπιοι, αλλά ήταν τουλάχιστον μεροκαματιάρηδες που όχι μόνο δεν τον φοβότανε, αλλά τον στήριξαν κιόλας σε κάτι δύσκολες καταστάσεις. Μέχρι και τσαμπουκά με τ' αφεντικό είχανε τραβήξει και όχι για την πάρτη τους. "Έτσι είναι το σωστό, ρε πούστη μου" (είχε μάθει κι άλλα ελληνικά ο Ιλίρ) σκεφτότανε. "Τι έχω να μοιράσω εγώ μαζί τους; Οι ίδιοι που πατήσανε εμένα, οι ίδιοι πατάνε και στα δικά τους τα κεφάλια..."

Όταν ο Ιλίρ έμαθε ότι θα ξαναδωθούνε "προσωρινές άδειες παραμονής" το έφαξε πάλι να μάθει τι χρειάζεται. Αυτή τη φορά όμως όχι για να δοκιμάσει, αλλά για να δει μέχρι που μπορεί να φτάσει η απάτη. Τα ένσημα τώρα είχαν γίνει 250, παραπάνω από μισό εκατομμύριο δηλαδή. Πληρωμένα φυσικά από τη τσέπη του μετανάστη. "Κοροίδα" σκεφτόταν ο Ιλίρ για τους ντόπιους "κάνετε τους αδιάφορους τώρα, αλλά θα έρθει κι η σειρά σας. Όλα εδώ πληρώνονται". Ζητούσαν κι άλλα οι υπηρεσίες. Λογαριασμούς, ληγμένες πράσινες κάρτες, συμβόλαια σπιτιών... λες κι ο κάθε μετανάστης με το που φτάνει ρακένδυτος και πεινασμένος το πρώτο που κάνει είναι να ψάχνει νοικοκυστάσια και να ανοίγει λογαρισμούς με ΟΤΕ και ΔΕΗ. Μαύρη κοροϊδία δηλαδή. Το καλύτερο ήταν όμως ότι το κράτος θα έδινε άδεια παραμονής και σε όσους θα παραιτούνταν από προσφυγές ενάντια στον ΟΑΕΔ. Αντιμετώπιση επιπέδου "μια μαλακία έγινε, δεν τρέχει τίποτα". Έπεσε στα χέρια του κι ένα κείμενο στ' αλβανικά που έλεγε ότι "οι μετανάστες δεν είναι πρόβλημα, έχουν προβλήματα" και ζητούσε να νομιμοποιηθούν όλοι αδιακρίτως. "Τα δικαιώματα" έλεγε. Αστείο του φάνηκε. Αν νομιμοποιηθούν όλοι κι ανέβουν τα μεροκάματα μετά θα είμαστε άχρηστοι στ' αφεντικά -σκεφτότανε- κι αν μπει στη μέση το κράτος να φροντίσει για "δικαιώματα" τότε θα τους έστελνε όλους πακέτο πίσω να ψοφήσουν στην αλβανία. "Μαλακίες" κατέληξε.

Ο Ιλίρ συνέχισε να δουλεύει όπως δούλευε, με τ' αφεντικά πάνω απ' το κεφάλι του και τους πατριώτες να του την έχουν στημένη πίσω απ' την πλάτη του. Κρυβόταν όταν έπαιρνε χαμπάρι τις επιχειρήσεις - σκούπας κι έμενε μ' άλλους πέντε σ' ένα σπíti ερείπιο. Το μόνο που φχαριστιότανε ήταν το βράδυ που ξάπλωνε πτώμα και σκεφτότανε ότι μετά την εξέγερση στην αλβανία αυτός όπως κι οι περισσότεροι δεν είχε παραδώσει όλα τα καλάσνικωφ που είχαν ληηλατήσει από τις κρατικές αποθήκες. Ένα το είχε θάψει στην αυλή των γονιών του. Φανταζότανε λοιπόν τη μέρα που μαζί μ' όλους κι όλες αυτές που ζουν αυτή τη ζωή-καταδίκη θα έρθουν να ζητήσουν λογαριασμό. Σκεφτόταν τη στιγμή που θα μπει με το όπλο στο σαλόνι του αφεντικού του και θα του πει: "Αφεντικό, θέλω τα δικαιώματά μου".

πληρωμή του. Σύστημα το' χανε κάνει. Τους σκίζανε στη δουλειά για 10 και 15 ώρες τη μέρα, με αμοιβή ένα πιάτο φαί και τρία τέσσερα χιλιάρικά κι όταν ήταν να τους πληρώσουν βρίσκανε μπροστά τους τα μπλόκα και τις περιπολίες. Κάποιοι άλλοι τους πληρώνανε και μετά τους κατηγορούσαν στην αστυνομία για κλέφτες. Είχανε χτίσει απ' την αρχή ολόκληρα χωριά και στο τέλος βγαίνουν και κατηγορούμενοι. Και κάθε χειμώνα να πρέπει να τα μαζεύει για αλλού. "Δεν έχει δουλειές τώρα, χειμώνιασε" του λέγανε. "Και τα ζώα σου δεν δουλεύουν το χειμώνα αλλά δεν τα διώχνεις, τα φροντίζεις" είπε σ' έναν. Το αφεντικό τον στραβοκοίταξε.

Να 'χει από πάνω του κι όλους τους ντόπιους μαλάκες -αλλά εξίσου επικίνδυνους- που του τη λέγανε ότι κλέβει τη δουλειά από τους ντόπιους. "Τι λέτε γαμώ το χριστό μου;" (ήταν οι πρώτες λέξεις που έμαθε στα ελληνικά) ούρλιαζε από μέσα του, αλλά το κατάνινε. "Ποιά δουλειά σας κλέβω; Δικιά σας είναι και σας τη πήρα ή μήπως τα αφεντικά δεν τις μοιράζουνε όπως θέλουνε;" Και θύμωνα γιατί ήξερε πως δεν έφταιγε αυτός που κόντευε να πεθάνει από την πείνα στην αλβανία κι αναγκάζοτανε να δουλεύει στη ξεφίλα, αλλά και γιατί δεν είχε δει ποτέ κανέναν απ' αυτούς τους μάγκες να παίρνει το μέρος του όταν βλέπανε τ' αφεντικά να τον ξεζουμίζουνε. Και πως να πάρουνε το μέρος του δηλαδή, αφού στο κάτω - κάτω κι αυτοί τα ίδια κάνανε. Τ' αμάξι τους θέλανε να πλύνουν και έδιναν ένα πεντακοσάρικο "στο αλβανό" για να κάνει τη δουλειά. Τους φοβότανε όμως κι αυτούς. Μια φορά είχε αναγκαστεί να μείνει κρυμμένος μια βδομάδα στο υπόγειο ενός εγκατελειμένου σπιτιού, γιατί ένας ντόπιος κατηγορήσε έναν δικό τους ότι του έκλεψε εργαλεία και βγήκαν όλοι οι άντρες του χωριού με караμπίνες κυνηγώντας μετανάστες. Τον φέραν ξαπλωμένο πάνω στο κατό ενός αγροτικού, δεμένο με σχοινιά κι ας ήταν πυροβολημένος. Και τρόμαξε περισσότερο καιρό μετά όταν οι ντόπιοι υποδεχτήκανε με χειροκροτήματα το "λεβέντη" που ξάπλωσε τον φουκαρά κι αθωώθηκε πανηγυρικά στο δικαστήριο. Γιατί φυσικά δεν γινότανε να καταθέσει ο μετανάστης. Πως να 'ρθει τραυματίας από την αλβανία που τον απελάσανε; Κι αναρωτιότανε ο Ιλίρ πως γίνεται αυτοί οι άνθρωποι που μέχρι κάτι χρόνια πριν ήταν οι ίδιοι μετανάστες στις γερμανίες και τις αμερικές, πως γίνεται να έχουν ξεχάσει τα πάντα και να 'χουν γίνει τόσο καθήκια. Το κατάλαβε όταν είδε το χωριό να πλουτίζει, τα ξενοδοχεία να σηκώνονται σα μανιτάρια και τα παρατημένα χωράφια να γίνονται πάλι καλλιεργήσιμα. Ίσα - ίσα να βρεις έναν πιο κάτω από σένα, λίγο πιο ευάλωτο, κι αμέσως περνάς απ' τη μερια των βολεμένων και των αφεντικών. Ένα κόμμα μικρών αφεντικών που εκμεταλλεύεται μέχρι εκεί που δεν πάει άλλο ένα εκατομμύριο μετανάστες.

Πριν κανά δυό χρόνια ο Ιλίρ νόμιζε ότι θ' αλλάζανε τα πράγματα. Το κράτος, λέει, θα τους έδινε "πράσινη κάρτα", θα τους νομιμοποιούσε, δηλαδή. Τουλάχιστον θα

νίπελ

τ.25~πρώτο δεκαπενθήμερο μάη '01

έντυπο δρόμου του συνδικάτου σαλταδόρων έκθετη έκδοση

ο κOURνιαχτός που ξΑγναντεύεις κει στον κάμπο μην ελπίζεις... δεν είναι μετανάστες

Ο Ιλίρ (Αντρέας στην Ελλάδα για το φόβο των ελληνόψυχων χριστιανών) ήταν από την αλβανία και μέχρι την εφηβεία ζούσε σ' ένα χωριό, στον κάμπο έξω από το ελμπασάν. Πτυχιούχος πανεπιστημίου (γεωπονίας, με ειδίκευση στη χρήση καλάσνικωφ, τη διαβίωση σε υπόγεια πυροβολεία και τους λόγους του Στάλιν και του Χότζα, όπως όλοι εξάλλου), μετά τη κατάρρευση έπρεπε κι αυτός να διαλέξει όπως όλοι οι αρσενικοί συντοπίτες του: ή θα 'μενε εκεί καλλιεργώντας χασίσια (που την οργανωμένη καλλιέργεια στην αλβανία είχαν εισάγει έλληνες έμποροι) και κάνοντας δουλιές για τη μαφία που είχε αντικαταστήσει όλους τους κρατικούς θεσμούς ή θα 'παιρνε το δρόμο της μετανάστευσης για Ελλάδα και ιταλία. Διάλεξε το δεύτερο και τη πρώτη χρονιά με μια βάρκα της κακιάς ώρας πέρασε την αδριατική για τα ιταλικά παράλια. Τον απέλασαν γρήγορα και μετά δοκίμασε μέσα απ' τα βουνά να περάσει Ελλάδα. Τα κατάφερε, βρήκε και συντοπίτες του σ' ένα χωριό κι από τότε ο ίδιος κύκλος: παράνομη είσοδος, μαύρη δουλειά, καταγγελία στους μπάτσους, απέλαση. Δέκα φορές τουλάχιστον είχε κάνει από το '94 το ίδιο δρομολόγιο κι όχι πως ήταν εύκολα. Μια μαύρη σακούλα σκουπιδιών με ψωμί, μια βδομάδα περπάτημα μέσα στα χιόνια πάντα νύχτα κι έφτανες. Μόνο μια φορά αναγκάστηκε να γυρίσει πανικόβλητος πίσω, σέρνοντας ένα σακατεμένο σύντροφο της πορείας από επίθεση λύκων. Ό,τι άλλο εμπόδιο έβρισκε επέμενε και το ξεπερνούσε. Γιατί, τι νόημα είχε να γυρίσει; Στο χωριό του οι μόνοι που είχαν δουλειά ήταν οι μπάτσοι κι αυτοί από κομπίνες πληρωνότανε. Τα πρώτα χρόνια ο κίνδυνος ήταν από τις περιπολίες των συνοριοφυλάκων. Χειρότεροι κι από σκυλιά. Ξύλο, βιασμοί κι μόνο όταν τους κλέβανε όλα τα λεφτά που κουβαλούσαν τους αφήνανε να συνεχίσουν. Γιατί αυτό ήταν το κόλπο και το 'χε ψυλλιαστεί νωρίς. Το θέμα δεν ήταν να μη μπορέσουν να περάσουν, αλλά περνώντας να είναι πιο ξεφτιλισμένοι και ελεεινοί κι από ποντίκια. Μετά οργανώθηκε η ιστορία. Ο στρατός κι οι μπάτσοι κάναν τα στραβά μάτια, γιατί τα παίρνανε κατευθείαν απ' τους σωματέμπορους. Εκατό χιλιάρικα αν πήγαινες στιβαγμένος σε νταλικά με κίνδυνο να πάθεις ασφυξία ή να σ' εγκαταλείψει ο οδηγός οπουδήποτε, διακόσια χιλιάρικα αν έπαιρνες ταξί. Γρήγορα κατάλαβε τη μαγκιά του καπιταλισμού. Όλα πουλιούνται κι αγοράζονται. Δουλεύεις για να πληρώνεις τη πιθανότητα να ξαναβρείς δουλειά.

Στο χωριό βολευότανε κάπως, είχε τουλάχιστον μια παρέα να μιλάει τη γλώσσα του και ένα αίσθημα ασφάλειας όταν ήταν με τους ομοίους του. Γιατί από φόβο άλλο τίποτα. Φοβότανε τα αφεντικά μη τυχόν τον δώσουνε στους μπάτσους για να γλυτώσουνε την

πόσο σφίγγει μια βίδα

γλύτωνε τις απελάσεις και τα κερατιάτικα στους δουλέμπορους, σκέφτηκε και πήγε μ' έναν κολλητό του στην πόλη, να βρει αυτόν τον ΟΑΕΔ. Άσχημη φάση. Καταρχήν, έπρεπε να 'χει ένσημα για να πάρει κάρτα. Που να τα βρει, όμως, όταν ο μόνος λόγος που έβρισκε δουλειά ήταν ακριβώς αυτός: τα αφεντικά ήθελαν παράνομους εργάτες ακριβώς για να πληρώνουν ψίχουλα και να μην τους κολλάνε ένσημα. Το 'φερε από δω, το 'φερε από κει τελικά πήγε σ' έναν ντόπιο που είχε δουλέψει παλιότερα και τον παρακάλεσε να του κολλήσει ένσημα. Απ' τη τσέπη του τα πλήρωσε βέβαια. Εκατόν πενήντα χιλιάρικά, ενώ είχε βγάλει απ' αυτόν μόλις εξήντα. Κάπως σαν κλειψιά του φάνηκε, αλλά μπορούσε να κάνει κι αλλιώς; Όταν πήγε ξανά στον ΟΑΕΔ με τα ένσημα, ταυτότητα, βεβαίωση απ' την κοινότητα ότι μένει και εργάζεται εκεί, όλα τα δικαιολογητικά τέλος πάντων, έπεσε ο ουρανός να τον πλακώσει. Ο υπάλληλος, αφού παρέλαβε τα χαρτιά, με ύφος χιλίων καρδοναλίων του ανακοίνωσε ότι η αίτησή του απορρίπτεται γιατί υποπτεύεται ότι η ταυτότητά του είναι πλαστή. Κράτησε, επιπλέον, τα χαρτιά και δεν του τα έδινε! Όταν ο Ιλίρ απεγνωσμένος τα ζήτησε πίσω, ο καίσαρας - υπάλληλος τον απείλησε ότι θα καλέσει την αστυνομία. Όχι μόνο νόμιμος δεν βγήκε ο Ιλίρ απ' τη διαδικασία, αλλά και σε χειρότερη μοίρα. Χαμένα μεροκάματα, κλεμμένα ένσημα και χωρίς καν ταυτότητα. Κι ούτε λόγος βέβαια να βγάλει καινούργια στην αλβανία. Το φανταρικό του προέκυψε πάνω στη εξέγερση του '97 και μόνο όσοι θέλανε να φάνε το κεφάλι τους πήγαιναν στρατό. Αν έκανε λοιπόν πως εμφανιζότανε σε αλβανικό αστυνομικό τμήμα θα τον χώνανε μέσα για τα καλά.

Ήταν κι αντι-μπερισικός και στο χωριό του έκανε κουμάντο το κόμμα του Μπερίσα. Λαθραίος στην Ελλάδα, παράνομος στην αλβανία, ο Ιλίρ μέχρι να ξαναπάσει δουλειά σιχτρίζε θεούς και δαίμονες και πάντα με τη καρδιά στη κωλότσεπη. Ο καιρός περνούσε και ο Ιλίρ μάθαινε. Απ' τους γνωστούς του κανένας δεν κατάφερε να πάρει κάρτα. Κάτι ακουγότανε ότι μόνο καμιά πενήνταριά χιλιάδες μετανάστες κατάφεραν να την πάρουνε κι ας ήταν πάνω από εκατομμύριο όλοι τους. Και δεν την είχε πάθει μόνο αυτός. Πολλοί ήταν που αναγκαστήκανε να πληρώσουνε ένσημα τζάμπα και βερεσέ κι ακόμη κι αυτοί που απόκτησαν πράσινη κάρτα δεν ξανακόλλησε ποτέ κανένας τους. Την κλοπή την καταλάβαινε, αλλά πολύ μικροκομπιναδόρικη του φαινότανε. Δικαιολογία σκεφτότανε πως ήταν όλη η ιστορία, ίσα - ίσα για να υπάρχει ένας νόμος που να λέει ότι επιτρέπεται η εκμετάλλευση μεταναστών. Αλλά και πάλι δεν καταλάβαινε γιατί νομιμοποιούσαν τόσο λίγους, άσε που κάποιοι με κάρτα άρχισαν να συμπεριφέρονται λες και δεν γεννήθηκαν κι αυτοί σε τρώγλες άλλα σε παλάτι. Του την έσπαγε αφάνταστα που οι χτεσिनοί του σύντροφοι (γιατί σύντροφοι ήτανε, μαζί μοίραζαν μια μουικιά ψωμί) έτσι εύκολα ξεχνούσανε. Τα σιχάθηκε όλα: τ' αφεντικά που τον ξεθεώνανε και τον κλέβανε, τους μπάτσους που τον κυνηγούσαν χειρότερα κι από δολοφόνο, τους ντόπιους στη δουλειά που "βρωμιάρη" τον ανεβάζανε - "κλέφτη" τον κατεβάζανε, τις μανάδες που φοβέριζαν τα παιδιά τους ότι "θα σε δώσω στον αλβανό", τους "λεβέντες" που στ' όνομα της κωλοπατριδας τους δεν το 'χαν για τίποτα να τον κάνουν κομμάτι. Κρατιότανε ο Ιλίρ απ' το μόνο που είχε από τότε που ήρθε: μια παρέα να μιλάει τη γλώσσα του και να τον φωνάζουν Ιλίρ κι όχι Αντρέα και ένα αίσθημα

πριν κλωτσήσει;